

Ölüm pursadynda adam näme duýýar?

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Medisina, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ölüm pursadynda adam näme duýýar? ÖLÜM PURSADYNDA ADAM NÄME DUÝÝAR?

«Ýatyr erdim bisterde, nägäh Ezraýyl geldi,
Bilbil tilim baglanyp, gyzyl ýüzlerim soldy,
Ýüz müñ jepa-jebr ilen jismimden janym aldy,
Dünýäni puç geçirdim, barça armanym galdy,
Geldi ölüm nyşany, ajal gamhana geldi.»

Magtymguly PYRAGY.

Bedeniň ölümlidigine (wagtlaýyndygyna) we ruhuň ölümsizdigine (bakdydgyna) ynanmak ölümden soňky ýasaýşa bolan ynanjy kemala getirýär. Bu ynanja görä, ölüm – ruhuň terk edip gitmegini aňladýar. Emma ölüm başa gelmäňkä ruhuň wagtlaýyn bedenden çykyp bilýändigine köp kişi şayatlyk edýär. Bedenden çykan ruh ahwalatyny başdan geçirdim diýýänleriň sany barmak büküp sanardan kändir. Oksford uniwersitetinde geçirilen bir barlagda talyplar bilen sorag-jogap alşylanda, olaryň 34%-i bular ýaly ahwaly başdan geçirereklerini aýdypdyr. Hususanam Ernest Hemungueý, Artur Koestler, Wirjiniýa Wulf,

D.H.Lawrensiýa ýaly birnäçe meşhur ýazyjy hem şuňa meñzeş ahwalaty başdan geçirirendigini aýdypyrlar.

Bular ýaly ýagdaý durmuşda köplenç howp-hataryň içinde ýasaýanlaryň başyna gelipdir. Mysal üçin lukmanlar ýüregagyrysy tutan adama em edende, öz-özünü we lukmanlary ýokardan synlaýan ýaly bolanlar bar. Ýa-da gark bolmak howpy abanan kişi huşuny ýitirende, käbir adamlar özlerini halas edenleriň ähli hereketlerine «tomaşa edendiklerini» aýdýar. Bular ýaly duýgyny başdan geçirirenleriň aýtmagyna görä ruh bedenden çykan wagtynda lezzet beriji duýgy döräpdir, emma bedenlerine dolanmak üçinem jöwlan urupdyrlar. Munuň asuda we düýspisint ýagdaýda bolup geçýändigi üçin, şeýle ahwalatlar hyýaly ganatlanma ýaly bir ýagdaýy döredýär.

■ Ruhuň bedenden aýrylmagy nähili bolup geçýär?

Adam organizminden daşarky ýasaýış adatdan daşary paranormal hadysamy, ýa-da dartgynlylyk ýagdaýyndaky beýniň goýberýän hatasymyka? Munuň jogabyny, elbetde, alnyp barylan birnäçe ylmy-barlag işlerine esaslanyp berse bolar. Bu babatda öňe sürülyän başga bir pikir hem şeýleräkdir: bir adam ölje bolup durka, käte ýakynlarynyň birine ruh görünüşinde görünýär. Şolar ýaly ruh görünüşindäki keşp ölen bende müňlerçe kilometr daşlykda bolsa-da görnüp bilyär we ony köplenç hakyky bolşundan tapawutlandyrmak kyn bolýar, şonuň üçin hatda gornen keşbi hakyky adamyň özüdir öydýär. Soñ-soñlar keşbi gorlen kişiniň edil şol wagtda başga bir ýerde öлendiği mälîm bolýan wagty birnäçe gezek gabat geldi.

Asly şweýsariýaly dünýä belli amerikan psihology Elizabet Kýubler-Rossyň ölüm ýassygynда ýatan násaglar boýunda geçirilen barlaglarynyň netjesi ölüm bilen baglanyşykly düşunjelerde öwrülişik döretti.

Öljegini bilip duran násaglaryň başdan geçirýän baş stadiýasy bolan inkär etme, gaharlanma, diri galmak üçin bir zatlary etme, depressiýa we ölmüne kaýyl bolma etaplaryny medisina ylmyna girizen Kýubler-Rossdyr. Ýaşan döwründe dini ynançlara perwaýsyz bolan Ross müňlerçe násag boýunça geçirilen ylmy

tejribeleriniň soňunda ölümden soňra ýasaýyşyň bardygyna gutarnykly ynanmaly bolupdyr. Ol bu baradaky geçiren barlaglaryny şeýle gürrün berýär: «Hanym Śwars hassahana getirilende öljek bolup durdy. Ol sowatsyz, öý hojalykçy aýaldy. Onuň rak keseli ötüsen ýagdaýdady. Lukmanlar ony halas etmäge çytraşýardylar. Şeýle-de bolsa, ol ähli dirilik alamatlaryny ýitiripdi, medisina taýdan alanda öli ýagdaýdady. Muňa garamazdan lukmanlar tutuş kyrk baş minutlap ony halas etjek bolup jan etdiler. Śwars soň maňa şol pursatda ruhunyň göwresinden sypyrylyp aýrylandygyny we öz ýatan düşeginiň biriki metr ýokarsynda durup, lukmanlarynyň bedenine em edişini synlandygyny gürrüň berdi. Hatda ol lulmanlaryň özara gürrüňlerini hem eşidipmiş. Ol bar güýjüni jemläp lukmanlara beýdip oturmagyň gereğiniň ýoklugyny aýtmaga çalyşypdyr, emma diýip oňarmandyr. Ony gutarnykly öldi hasaplanlaryndan soň gaýtadan ruhy göwresine giripdir. Ol bu wakadan soň ýene birýarym ýyl ýaşapdyr we bolup geçen wakalara teý düşünip bilmän, özünü dälirändir öydüpdir.

– Bu hadysa lukmanlar bilen meniň aramda jedelli meselä öwrüldi. Hemmeler meniň üstümden gülýärdi. Men bolsa olara gepimi düşündirjegem bolup durmadym. Yöne bir zady welin, anyk bilyärdim: olam bu meselede entek bilmeyän zatlarymyzyň köplügidi we her bolup geçýän hadysany seljermegimizim gerekligi. Soň-soňlar birnäçe wakanyň gözli şaýady boldum. Agyr awtoulag heläkçiligine uçrap reanimasiýa giren bir adam halas ediş toparynda näçe adamyň barlygyny we özünü nähili ýagdýda halas edendiklerini arkaýyn gürrüň berip bilyärdi. Başga bir awtoulag heläkçiliginde agyr ýük daşaýy kamazyň aşagynda galyp ähli ýaşaýyş alamatlary berbat bolan görgüli özünü basylan kamazyň döwlet belgisini aýdyp beripdi.

Bulary gürrüň beren adamlar belli bir wagtdan soň arkaýynlaşýandygyny aýdýarlar. Hadysanyň täsin tarapy, ölüme gylpaýy aralyk galan pursatynda bolup geçýän bu wakalarda olar özlerini diýseň ýeňil we sagdyn duýarlar. Mysal üçin goly gopan biri endamyndan synasy aýrylanda hiç hili yza duýanok. Birnäçe ýyllap kolýaskada oturan adam bedenden daşgyn synansygy wagtynda ýörändigini we tans edendigini aýdypdy.

Bedenlerinden aýrylandan soñ başdan geçirýän wakalary bolsa hemmesinde birmeňzeş. Ýerasty geçelgä (tuneli) meňzeýän bir ýere girilýär. Ol daglaryň arasyndaky bir jülge ýa-da deňiziň kenary-da bolup bilýär. Munda megerem, dürli-dürli medeniýetden gelenler üçin dürlü-dürlü simwollar bar bolmaly. Alynda ullańan we gözüni gamaşdyryp barýan nurly ýagtylyk şöhle saçýar we bu ýagtylyga bakan ýöremäge çalşylýar. Bu ýagtylyk muny başdan geçirilenleruň dini ynanjyna görä dürli-dürli düşündirilýär. Ol ýagtylyk Hudaýyň özi bolmagam ahmal, ýa-da onuň dostlary bolan pygamberlerdir welileriň mekany bolmagy-da mümkün, ýa bolmasa spiritual energiýa hem bolup biler. Ýone ýagtylygyň gelýän tarapynda welin, bize garaşýan we bizden has öñ bakyýete göçen hossarlarymyzyň bardygyny duýmak kyn däl.

Ölüm bilen ýüzbe-ýüz bolan adamlaryň gürrüň berýän bu ölümlü epizodlary olary rahatlandyrýar we ölümü aňsatlyk bilen garşylamaklaryny amala aşyrýar.

■ Bu beýinleriň eýesine garşı oýnaýan we goranyş güýjünü pugtalandyryan hem-de ölümü garşylaýyşy aňsatlaşdyrýan psihologiki ahwalmy? Ýa-da hakykatdanam olar bu gürrüň berýän zatlaryny başdan geçirýärlermikä?

Munuň takyk jogabyny bermek mümkün däl. Bize mälim bolan wakalardan biri-de baptist ynançly biriniň geçirilen heläkcılıgi netijesinde başdan geçirilen hadysasydyr. Ölüm howply heläkcilik başyna inen Don Piperiň bedeninde diri galmaça hiç hili umyt tapmadyk lukmanlar, ekspert-lukmanyň gelip gorerine çenli jesediň üstünü örtüp goýýarlar. Hatda bir ruhany Donuň başujyna geçip, onuň üçin doga okaýar. Az wagtdan soñ Don hem ýatan ýerinden ruhana goşulyp, doga okap başlaýar.

Gözlerine ynanmadık lukmanlar Don Piperiň şondan bir sagat töweregi wagt öñ öldi hasap edilendigini aýdýarlar. Başyndan geçirilen wakalaryny soňra «Togsan minutlap uçmahda» atly bestsellere öwrülen kitabynda beýan eden Don Piper öñ dünýäde hiç mahal diňlemedik aýdym-sazlaryny eşidendigini, başga-da gowy adamlary göründigini we diňe gowy zatlary pikir

edendigini gürrüň berýär.

Has geň galmaly ýeri, şeýle wakalary başdan geçirilenleriň arasynda ruhynyň bedeninden çykandygyny aýdýan kişileriň bir bölegi haýsydyr bir kesel bilen kesellänler däl ýa-da başyna howp inenler däl. Tut ýaly sag adam günüň islendik sagadynda bular ýaly wakany başdan geçirip bilyär. Hatda miny öz erk-ygtyýarlygynda islän wagty amala aşyryp bilyänleriň bardygy hem öňe sürülyär. Muhammet Münewweriň «Mäne babanyň keramatlaryndan rowaýatlar» atly kitabynda öz janyny meýletinlik bilen Ezraýyla tabşyrýan derwüşler barada şeýle geň-enaýy hadysalardan söz açylýar.

Parapsiholog alym Carlz Tart kämahal jaýyň potologyna galyp, öz-özüne syn edýändigini aýdýan bir ýaş gyzyň aýdýanlaryna esaslanyp, muny tejribe edip gördü. Parapsihologiki laboratoriýada geçirilen bu synagda gyza beýin tolkunlaryny şekile geçirýän EEG abzaly dakylyp, kellesiniň iki metr ýokarsyndaky tekjäň ýazgysyny okamak tabsyryldy.

Bäş gije-gündizläp geçirilen bu synagda ýaş gyz her gije ruhynyň bedeninden çykýandygyny duýýandygyny aýdypdyr, emma tekjedäki ýazgyny diňe bäsiniň gije okap bilipdir.

Şular ýaly wakany başdan geçirildim diýýänler bilen başga-da birnäçe synaglar geçirildi. Netijede, şeýle pikirleri öňe sürüyänleriň aldamaýandyklaryna az duşulmak bilen birlikde, düýpli ýok hasap edip bolmaýandygы sebäpli baglanychdyryjy netije hem gazanyp bolmady.

Alymlaryň geçirilen barlaglary beýniniň ölüm pursadynda çakdanaşa derejede oýanýandygyny görkezdi.

“Proceedings of the National Academy of Sciences” atly žurnalda çap edilen ylmy makalalaryň birinde Miçigan uniwersitetiniň alymlary laboratoriýa şertlerinde syçanlar boýunça barlag geçirilenlerinde, ölüm pursatynda beýin tolkunlarynyň köp mukdarda herekete geçýändigini subut etdiler.

Barlaglara ýolbaşçylyk eden Jimo Borjigin beýin tolkunlaryndaky ýokary galyşyň adamlarda aň deresiniň ýokarlanmagyna getiryändigini aýtdy. Borjigin bu barada şeýle diýdi:

– Adamlaryň köpüsü ýüregiň togtamasy we beýnä gan aýlanyşyň durmagy diýip bilinýän kliniki ölümde beýniniň ýa-ha azda-kände işleyändir, ýa-da hiç hili işlemeýändir öýdýärler. Emma biziň geçiren barlaglarymyz ýagdaý güman edilişi ýaly däldigini görkezdi. Syçanlar boýunça geçirilen barlaglarda ölüm pursatynda beýniniň iň ýokary derejede işjeň ýagdaýa girýändigi subut edildi. Beýin ölüm deý haçan geljegi näbelli ýagdaýlarda iň ýokary derejede herekete geçýär. Hüt şunuň özi hem Keramatly Gurhanyň «Ynsanlar ukudadır, ölenden soñ oýanarlar» diýen aýatynyň manysyny tirmek üçin iň janly mysal bolsa gerek.

Synag döwründe laboratoriýa şertlerinde ýürek sançmasy geçirer ýaly edilen syçanlaryň beýnisiiniň işjeňligi elektroensefalogram (EEG) arkaly gözegçilik edildi. Beýin işjeňliginiň we huş derejesiniň barha ýokarlanmagy ölümden dönen adamlar tarapyndan aýdylýan göz gamaşdyryjy nurly ýagtylyga uçramagyna, geçip giden ömrüniň kinolentasy ýaly gözüniň öňünden geçmegine, özlerini bedenlerinden daşarda duýmaklaryna ýol açyp biler. Bu synag barlagy bize ölümniň bosagasyndan yzyna dolanyp gelenleriň gürrüň berýän wakalaryna düşünmäge we düşündirmäge şert döredýär. Ölümden dönen käbir adamlar, ýaňam belläp geçişimiz ýaly, ap-ak ýagtylyk görýändigini aýdýarlar. Bu bolsa adamlaryň beýnisiiniň görüş korteksini (височная доля) çakdanaşa ýokarlandyryp bilyär. Şeýle-de, ölen syçanlaryň görüş korteksiniň goni üstündäki beýin kysymalarynda gamma tolkunlarynyň ýokarlanýandygyna şayat bolundy. Pes derejeli tolkunlar bilen gamma tolkunlaryň tapawudy deňeşdirme arkaly gözegçilik edilende görüş we duýuş derejesiniň ýokarlanýanmagyna sebäp bolýandygy görüldi.

«Ölümden soñ näme bolýar?» atly kitabyň awtory Sam Parniýa we ölümde soñky «hakydany» seljeren hünärmenler bir pursatlyk ölüm üçin o dünýä «syýahat edip» gelen adamlaryň berýän gürrüňlerine ylmy nukdaýnazardan düşündiriş bermäge çalyşýarlar.

Ölümde yza dolanyp gelenleriň 10-20% töweregineniň huşlarynyň dowamly açık ýagdaýda bolýandygyny, bir böleginiň bolsa jygbajgly pursatlarda lukmanlary jaýyň potologyndan synlaýandygyny

aýdýan Parniýa sözünü şeýle dowam edýär:

– Adam ölen wagtynda beýnisindäki gan aýlanyşygy-da togtaýar we beýin öz ýerine ýetirmeli funksiýalaryny ýerine ýetirmegini bes edýär. Şol sebäpli huşuň açyk ýagdaýda galmagy hernäçe ynandyryjy bolmasa-da, hekimleriň gan aýlanşygyny täzeden herekete girizjek adatdan daşary tagallalary ujypsyz hem bolsa huş ýagdaýyny jedelleşmäge şert döredýär.

Ylym pulsyň togtamagy bilen birlikde ölümiň amala aşýandygyny düşündirýänem bolsa, geçirilýän ylmy barlarlaryň esasy gyzyklanýan zady: ýüregiň durmagyndan we öýyükleriň ölüp başlan wagtyndan soň beýnide nämeleriň bolup geçýänligini öwrenmekdir. Meselem, pulsyň düşmegi bilen birlikde kislorod mukdarynyň nähili ölçegde we nähili tizlikde üýtgeýändigi ölüm prosesini kesgitleyän möhüm faktordyr. Sankt-Peterburg döwlet tehniki uniwersitetiniň fizika boýunça professory, tehniki ylymlaryň doktory Konstantin Korotkow: «Energiýa hemme zadyň özenidir. Akyl-hušuňz we bedeniňiz energiýa arkaly hereket edýär. Biz ýagtylygyň bir bölegidiris» diýýär. Ol kirlian effekt tilsimini kompýuter tehnologiýasyna ornaşdyryp kämilleşdiren abzallary arkaly göwreden çykýan energiýanyň reňkli ýagdaýda sekile geçmegini üpjün etdi. Kompýutere çatyлан kamera bilen adam organizminiň energiýa fotosuratyny düşürip bolýar. K.Korotkow ölümden soň energiýanyň üýtgeýändigi barada gadymy kitaplarda gaty kän mysallaryň bardygyny aýdýar:

– Ölüleriň eliniň barmak ölçeglerini aldyk. Diri gezip ýoren adamlaryň eli bilen deňeşdirende, ölen adamlaryň barmagyndan çykýan şöhle tapawutlydy. Soňra dürli sebäpler bilen ölen adamlaryň arasynda tapawut barmy, ýok? Bu sowala jogap agtardyk. Garrylaryň ýa-da ölüme taýýar ýagdaýda ölenleriň grafigi pesde, bimahal ölenleriň bolsa grafigi ilki çakdanaşa ýokary, birdenem peselýär. Öz janyna kast etme, jenaýatyň pidasy, gark bolma sebäpleri bilen ölenlerde bolsa diýseň güýçli işjeňligiň bardygyny takykladyk. Jenaýatyň pidasy bolup ölenler bilen öz janyna kast edip ölenler hem öz arasynda tapawutlylyk görkezýär. Bu ölüm abzalynyň kömegi arkaly birnäçe ölümiň sebäbi jenaýatmy ýa öz janyna kast etmemi,

derhal anyklap bolýar. Aýratynam, şol sanda öz janyňa kast etme barada ylahy kitaplarda we dürli ynanç sistemalarynda aýdylýanlaryň aňyrsynda ýatan sebäplere göz ýetirdik. Bu barlarlar öz jayna kast edenleriň näme üçin buthananyň gonamçylygynda (musulmançylykda jynaza okalmaýan ýerleri bar - t.b.) jaýlanmayandygynyň syryny açdy. Çünkü gonamçylyklar buthana ýakyn ýerde bolýar we öz jayna kast eden adamyň energiýasy çakdanaşa işjeň ýagdaýda herekete geçýär.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy. Geň-taňsy wakalar